



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Disquisitionvm Magicarvm Libri Sex**

**Delrío, Martín Antonio**

**Mogvntiae, 1624**

Sectio I. Quid sit Alchimia & quando inuenta?

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62472)

quentibus. Illud quoque attendendum, ne ipsis Angelorum nominibus veris vtentes, ea malis Angelis accommodarint. cur non hoc auferant, qui ausi sic abuti nominibus Dei? audi Procopium in Leuit, contra quosdam curiosos hoc vtentes prætextu his verbis agentem. *Attramen (objiciunt quidam) intocant Zabaorb. Quid tum? impie hoc faciunt. Nam illam appellationem non Deo, sed demonibus tribuunt, & plerumque illi demoniaci vsurpant nomina diuina, dum ea imponunt demonibus, quorum ambitioni seruiunt. hoc fit in precibus Magorum, quibus inserta magna (sic vocant) nomina.*

## CAPVT V.

*Ars aurifactoria, quam Alchimiã nuncupant, ad quam magi & speciem sit referenda?*



On potest sufficienter huic quæstioni responderi, nisi prius constet, quo se vsque vires eius extendant. quare quatuor sunt discutienda. primò, an ars ista finem suum consequatur? secundo habendane in numero artium liberalium? tertio ad quam Magiã speciem pertineat? quarto licita sit, an illicita?

## QVÆSTIO I.

*An aurum hac arte verum conficiatur?*



VO quæstio hæc completur, quid naturæ ope fieri queat, & quid fieri soleat? quorum non eadem ratio est: prius quam decidamus quæstionem quædam de nomine & origine sunt præmittenda.

## SECTIO I.

*Quid sit Alchimiã & quando inuenta?*

**A** Nomen Arabicum esse volunt, viri docti: & id iudicare nomini præfixum, *Al*, vt in *Almanach*, & *Almagestum*, & similibus, Mixtobarbarum ergo vocabulum fuerit, ex Arabico *al*, & Græco, *χλω* seu *χλω*, quod idem ac *fundo*, alij Græcam planè vocem censent, ex quibus est Ioannes Chrylipp.

**B** huic Græci scriptores repugnant, qui plerumque scribunt *χημείαν*: & non *χλωμείαν*. Sed quid *χημεία* significat? quidam ex Plutarcho d tradunt Ægyptum sacrâ linguâ sacerdotibus vocari *Chemiam*: & inde suspicantur, vocari *Chemiam*, quasi Ægyptiam: videlicet quia primi mortalium Ægyptij illam à Mizraimo Chami filio acceperint, ab Ægyptijs Arabes didicerint, & articulum illum suum *Al*, addiderint;

**C** ab Arabibus, Europæi acceperint & nomen & artem, vt & reliquam ferè medicinam & philosophiam Græcancam. Nimis isti benigni sunt in Arabes. Nomen enim notum Romanis fuit antequàm vlli noti philosophi vel docti inter Arabes, & quo Arabia tempore adhuc Christiana. Inuenias illud apud Iulium Firmicum Latinum scriptorem, qui tempore vixit Constantini Magni. Apud Ægyptios quidem hæc ars in vsu etiam Diocletiani tempore videtur fuisse, si Suidæ credimus, f & ab ijs fortè Romani acceperunt. Verù illud de *Chemiam* merum est commentum: Ægyptus enim non *Chemiam*, sed *Chammia* picta à Chamo: sic enim in Psalmis legimus; *in tabernaculo Cham*, g Ægyptiorum, & postea; *h terra Cham*, vocatur ipsa Ægyptus. hoc ergo nomen sacerdotes, vt testimonium antiquitatis suæ asseruarunt, vulgo *Misraim* dicebatur Ægyptus; vnde & hodie ad

**D**

**E**

a N. comment, in Manil.

b Dialogo de Chryloppia. c Cedrenus in Anal. Suid. mox citand. d li. de Orit. & lid.

e lib. 3. in Lunæ decretis.

fin Dioclet.

g Psal. 78. 57. h Pl. 105. 23.



huc Turca & Arabes vocant, *Masra*. Quare si Arabes voluissent ab Ægypto hanc artē denominare: & addere suum illud; *Al*, vocassent *Almasram*. Quid ergo suspicor, vt multa Arabum vocabula, esse Hebræum illud, & quidem solidè. nec aliud significare quam artem fusoriam siue liquatoriam. Etenim Hebræis, *Alchim*, i significat itinera siue fluxus. ab *Alib*, quod significat facere ambulare seu fluere. & Vnde ars liquans seu fundens metalla: abiecta litterula, ab *Alchim*, fit *Alchimia*, facillima formatione. Quid enim est Alchimia, quam pyrotechnica siue igniaria ars, resolutoria, & purificatoria metallorum? quæ vt *Chymia* species quædam est: sic etiam aurifactoria, siue Chrysopeia; species quædam est Alchimia, quæ in extrahendo siue separando, & in congregando siue coagulando ex alijs metallis auro, tota occupatur: vnde non malè *Spagiricam* vocant nonnulli, *παρά τὸ πᾶν ἔχει ἀγέλπην*, à segregando & congregando. Ad hanc quidam retulit illum Manilij versum. l

ה'ל'כ'י'מ  
Iob. 29. 6  
ה'ל'כ'י'מ  
Iob. 24.  
10.

4. Alfr.

*Materiamq; manu certa duplicariet arte:*

& quia de Alchimis dictum, per errorem, putauit, ideo (quæ est Critica audacia) contra veterum codicum fidem, eum tollendum, vt spurium iudicauit. vtrumque male. nam & Manilij versiculus est, & non de Chrysopeis, sed de bractearijs accipiendus, qui malleando aurum, in bracteas seu foliola tenuissima diducunt & dilatant, & sic superficiem adeò dilatatam quasi duplicant. Alchimice certè non tam duplicant manu, quàm igne.

Non statui de tota Chymicâ agere; quam ego artem, qua medicinæ administratur, sanè laudo, & veneror; vt physiologiæ scærum præstantissimum,

A i uentricæ auri potabilis, rei nõ minùs utilis ad sanandum; quàm ad alendù, ac quoad fieri potest, vitam prorogandâ; spiritus enim subtilissimos ex metallis, gemis, plantisque educens; quo subtiliora, hoc puriora; & quo puriora, hoc efficaciora remedia præbet; metalla depurat, segregat, perficit: lapides conflat, aquâ elicit, ignem vegetat, & in igne vegetato, ac quasi perennato, specimen edit artis & efficacitatis suæ, in humanâ vitâ propaganda. Mihi quidem dubiũ non est liquorem illũ Olibij Maximi, cuius beneficio lucerna multis sæculis conseruata fuit ardens, Chymicũ fuisse: de quo Bernardus Scardeonus, in scribit Patauij ante aliquot años, vrnã fictilem effossam his inscriptã versibus.

*PLOTONI sacrum munus ne attingite fures,*

*Ignotum est vobis hoc quod in orbelaret.*  
*Namq; elementa graui clausit digesta labore*

*Vase sub hoc modico Maximus Olibus.*

*Adsit secundo custos sibi copia cornu,*  
*Ne pretium tami depereat laticis.*

Plutoni Deo diuiciarum dedicauit hoc lux artis specimen homo gentilis, diuitias illi acceptas ferens, intra maiorem illam vrnã minor alia reperta: in hac, duæ ampullæ adfabrè laboratæ, argentea vna, aurea altera: purissimo quodã ambæ liquore plenæ; quo lucerna multũ iam sæculis ardens conseruata censebatur.

De solã Chrysopeia statui dicere: quæ vel ex adpersis pauculi pulueris aurei ramentis, aurum multiplicat, vel ex non auro verum aurum producit: nam quæ ex auro liquato tantumdem vel minùs auri producit, sed purgatius; ea nomen aurifactoriæ non meretur. Chrysopeia igitur originem quidam nobis valdè faciunt antiquã, qui præcla-

in Hist.  
Patauina.



ro Adami titulo libellum quendā insignē obtrudunt: vt & alij Moyses, & Mariæ sororis eius, & Salomonis, & Hermetis Trismegisti, & Aristotelis, & Pythagaræ orū quorundam libros venditant: hæc enim omnia pro imposturis habenda duxerim, & ociosorū hominū somnijs. Quid? an, quia ab Adamo prima scientiarum principia, idcirco & de hac ille arte scripsit, quæ de nullâ cōstat scripsisse? An, quia Moyses in omni Ægyptiorū sapientia excellens, idcirco & ipse, & soror eius (miror Aaronem non additū & Beseleel) animū ad alchimiam excolendā adiecere? An, quia Cabbalistæ nugātur Chamum in arca Noacho patri suo *libros de Magia naturali* furatū, quos Misraimo filio suo donauerit; idcirco inter illos etiā Chymici libri fuere? sed Chamū scimus non philosophiæ naturalis, verū Magiæ Dæmonicæ fuisse propagatorem. *Hermetis Trismegisti non pauci supersunt libri; quis quæso vel color tenuis in illis huius artis? eruēt opinor, qui Phaetontæo ausu eo detorsērunt; quæ de Turri Babel, & quæ de terra promissionis, SS. commemorauit & quæ Salomon in Ecclesiaste de meretrice: mores eius depingens, Spiritu sancto afflatus, scripsit, illi ad Chymices mysteria defluerūt: qui auli diuitias, quæ œconomicæ prudentiæ, & nauigationi in Ophir, disertè acceptas refert Regum Historia; Salomonis alchimie adiudicarunt. In quos (vt mitissimè agam) nihil dicam aliud, quàm quod fatuis solemus, sanam mentem ijs optandam. Minore longè periculo peccant, Aimar. Ranconetus & Cardanus. qui Sibyllæ vaticinium illud;*  
*ἐν τῷ γράμματι ἔχω τετρασύλλαβον ἔμινοειμε. &c.*  
 ad Arsenicū, admirādī lapidis materiā trāstulerūt; quasi quatuor syllabarū & nouē litterarū vox alia nulla foret. Itē

A qui Pandoræ poculū hoc esse contendunt, ab Hesiodo notatū: sed hi plures Epimetheos, solā spe reliqua, quā Prometheos, ex hoc grege fateantur oportet. Nec minūs illi Iuaues, qui Sisyphiū saxū extollunt, & propter huius lapidis inuentionē meruisse nomen, quasi diuina sapientis autumant: propter promiscuā in vulgus beneficij communicationē, ad inferos detrusū semper reuolubilis saxi subuectione dānatū. homines præparcē auari. Liberaliores alij cum Suida Colchis auratam pellem auertūt. illud enim *ἕρας τὸ χρυσόμαλλον*, Iasonis; libros fuisse in membranarrietinis descriptos, artis alchimicæ doctrinam aurifactoriam continentes. Addunt alij, hoc illud aureū fuisse femur, *χρυσὸν μύρον*, iuxta Laert. lib. 8. Ælian. var. hist. lib. 2. Lucian. & alios. siue (vt corrigūt alij) *χρυσὸν ῥόνυ*, aureum flumen, à Pythagora in Olympijs ostensum, quod tamen Origenes eburneum appellauit lib. 6. contra Celsum. Hoc illud esse apud Hippocratem mirabile & inprimis sacrum terræ opus; ex quo animantia, plantæ, alimenta, pharmaca, fortuna, & ipse Plutus profluant. *o* Hinc apparet quàm vetustam isti originem arti arcessant. Equidem opinor vetustam: sed certa testimonia ante æuum Caligulæ non comperio. Nam quæ dicta, mera sunt coniectanea nec magis certum, quod quidam probant ex Esdr. lib. 4. ca. 8. v. 2. *Quomodo autem interrogabis terram & dicet tibi: quomam dabit terram multam magis, vnde fiat fictile, partium autem puluerem vnde aurum fit.* ) Hoc enim perspicuè non ad artem fusoriam, sed ad naturales metalli ex terræ puluere productionē potest referri. Si tamen quis contenderet, ad materiam auri trāsmutatoriam pertinere; is sciat, neque infallibili se testimonio niti, quia liber iste

Syph,  
 quasi  
 σίσο-  
 ρο.

o Hippo-  
 cra. in epi-  
 stol. de  
 Crateia.

tiff.  
 ina.

fu. lib. 1.  
 a. 3.




91. 33. hist  
cap. 4.

apocryphus est; neque claro loco & aperto antiquitatem artis se probare. Capisse sub Caligula docet Plinius, quod rationem ex auripigmento aurum liquandi, sed mox desisse. Foditur hoc in Syria auri colore, fragili lapidum specularium modo. Vim eius magnam Caligula, auri quam sanguinis non minus avidus excoqui iussit: & plane fluxit aurum excellens, sed ita parvi poderis, ut detrimentum sentiret. nec postea tentatum ab ullo. Diuturnum postea scriptoribus silentium fuit. Vique ad Diocletianum siluere. Nam Suidas auctor est, cum eo regnante Aegyptij res nouas molirentur, eade multorum illustrium virorum in ipso exordio hoc incendium sopitum fuisse: & conquistatum ibi veterum de argenti & auri fusione scripta, omnia tyranni iussu flammis tradita, ne ex illa arte ditati Aegyptij, pecunijs freti, Romanis in posterum rebellarent. Aliquot annis postea Zozyms Græcus scriptor vixit, cuius de arte sacrâ, & Chrysopeia libri M. Scripti asseruantur in Regis Christianissimi Bibliothecâ Fôtisbelli: ubi & Blémida liber de eadem Chrysopeia dicitur extare. Hic ille Nicephorus Blemmidas est, qui sub Ducâ Imp. multa præclara philosophiæ monimenta edidit. Zozyms Græcum antiquiorem, non noui: ille Arabes omnes, qui circumferuntur quo antecedit: fictitium Morienum (Eremitam Romanum fingunt inepti Arabicè scribentem) & verum Geber, siue Gebrum Arabem: qui non inuentor artis, ut putant Fallopius & Eraustus: sed cultor & ornator præcipuus. Hæc de origine habui dicenda.

## SECTIO II.

De artis alchemicæ in auro faciendo  
efficacitate.

r Suidas  
in Diocle-  
tiano,

**A**  Irum quam hæc in contrariū funis contentiosus trahatur. cultores alchemicæ affirmatiuam adeo tuentur. ut & perfectius aurum suis se fornaculis fouere, & educere, quam natura solita, contendat: osores contra Chymicorum, omnia huiusmodi, ut præstigias, ludibria, & meros iactatorum bombos opinantur. Equidem puto inter hæc extrema, ut sit, mediâ viâ tutissimè incedi. Videamus breuiter, quid pro vtraque parte disputari queat.

**B** Tres inuenio sententias. prima est, non posse aurum verum sic produci. *secunda*, posse aurum quidem quasi verum, sed quod tamen pro vero, nec liceat vendere æquali pretio, quo verum venditur: nec liceat illud in medicinis exhibere. *tertia*, perfectius & purius aurum sic fieri posse, quam quod in terræ visceribus gignitur. Prima sententia est Toftati in *Exod. cap. 7. quæst. 10.* Aegid. Romani, *quodlib. 3. q. 8.* (qui Auicennam quoque pro se citat, sed malè. nam Auicen. verè censuit contrarium, & ex professo de hac arte icripit) negarunt etiam Auerr. in *lib. 1. de Generat. Aponésis, differ. 200.* Sed & implet Chymicus Paracelsus *lib. de philosoph.* & videtur id voluisse Bernardin. Gomerius à Medis docto & salito opere de sale *lib. 2. a. 20. secunda editionis fol. 168.*

**C** Secunda sententia (ut opinor) verè fuit D. Thomæ. nam licet, ubi noluit quæstionem decidere, ibi ex hypothesi tantum locutus fuerit: atamen ubi absolute & decisiuè locutus, ibi aperte & clare hanc sententiam tenuit: produci posse aurum, quoad externas qualitates, sed quod ad intrinsecam auri perfectionem non pertingat: *b* quod etiam Caretano, *c* & reliquis Thomistis placuit postea citandis.

**D** Tertia sententia est omnium Chymicorum

# 22. q. 77  
a. 1. ad. 1.

b in 2. sen  
d. 7. q. 3.  
a. 1.  
ead d. a. 2